

הפרפורמנס של שפיטה כחילול קודש

"בין אם אתם שרופים עליי או בין אם אתם מתים לשרוף אותי, אתם לא יכולים להתכחש אליי"¹

מבוא

בחודשים האחרונים התעורר דיון ציבורי ער סביב הדמות הבדויה והשנויה במחלוקת "שפיטה". בזכות השתתפותה ועלייתה לגמר בתכנית הריאליטי "הכוכב הבא לאירוויזיון" שפיטה כיכבה על מסכי הטלוויזיה בישראל ואף גלשה למדיומים נוספים: ראיונות, כתבות רכילותיות, מאמרי ביקורת ושלל תגובות שונות ומגוונות של טוקבקיסטים. בעידן של "מות המחבר", כפי שניסחו רולאן בארת, חברת ההמונים המודרנית מעניקה לצופים ביצירה את הכוח להגדיר את משמעותה לא פחות מהכוח שברשות מחבר היצירה עצמו.² מצב עניינים זה בא לידי ביטוי בדיון הסוער שהתנהל סביב כיכובה של שפיטה ב"פריים-טיים" ולאור האפשרות שהיא תייצג את ישראל באירוויזיון.

את הדמות הבדויה יצרה הזמרת רותם שפי בתקופה שבה סיימה את לימודיה ברימון יחד עם העבודה על הקליפ והביצוע המזרחי-אתני שלה לשיר Karma-Police של להקת רדיוהד (Radiohead) ב-2013. הקליפ שהפך ויראלי הביא ללידתם של קאברים נוספים בכיכובה של הדמות שפיטה, ביניהם ביצועה לשיר Pink (במקור של Aerosmith), שהיה שיר הנושא של מצעד הגאווה בתל-אביב ב-2016. במקביל, שפי לא הצליחה להתפרסם ו"לפרוץ" עם חומרים מקוריים משלה, וכך ב-2019, שש שנים לאחר "הולדת" שפיטה, הגיעה הדמות הבדויה להשתתף בתחרות הריאליטי. האפשרות ששפיטה תייצג את ישראל באירוויזיון עוררה דיון סוער שנע בין סיקור תקשורתי מפרגן ביותר לקיתונות של ביקורת ואף פרסום העצומה "לא לייצוג של 'שפיטה' באירוויזיון מטעם ישראל".³ שפיטה אמנם לא נבחרה לייצג את ישראל באירוויזיון, אך הדיון הסוער סביבה טרם הסתיים. ב-24 בפברואר 2019 בוטלה הופעה של הזמרת במכללה האקדמית תל-אביב יפו לאור מחאה של סטודנטים ותושבים. מה שהחל כצנזורה חלקית - הדרישה למנוע מהזמרת לייצג את ישראל באירוויזיון – הפך לצנזורה ממשית בצורת ביטול הופעתה במכללה.

על מנת להבין מה עומד מאחורי הסערה שמעוררת דמות זו וכן מאחורי הקריאות לצנזר את הופעתה, אנסה בחיבור זה להתחקות אחר ההופעה של שפיטה באמצעות המרובע האסתטי בהתאם לגישתה של גל ונטורה. אבחן כל אחד מחלקי המרובע: היוצרת, היצירה, הקהל וההקשר החברתי על מנת לעמוד על הנורמות התרבותיות, החברתיות והפוליטיות אותם מחלל פרפורמנס זה שבגיניו עלו הקריאות לצנזורה. החלק הראשון של חיבור זה יתמקד ביצירה ובו אעמוד על המתח בין איקונוקלים לאיקונוקלש בקאברים של היוצרת לשירי רוק קאנוניים. בחלק השני אדון בערכים ה"מקודשים" אותם "מחללת" הדמות של שפיטה: ערעור על דיכטומיות בכלל ועל זו בין אמת לאשליה בפרט. אטען כי הדמות של שפיטה מתפקדת כסימולקרה (בהתאם להגדרה של בודריאר), שמערערת על אשליית האמת של תכנית הריאליטי. בחלק השלישי אציג את הביקורת שעלתה מהקהל כלפי הדמות האקסטרואגנטית ולאור זאת אנתח את ההקשר החברתי שבתוכו היא פועלת. בשלב זה אתייחס לערכים החברתיים והפוליטיים הרגישים אותם "מחללת" שפיטה בפרפורמנס

¹ סיכום העונה של שפיטה 19.2.19. הכוכב הבא לאירוויזיון 2019. Mako. (2019). <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=6384fbbfb34b8610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vcid=fafd1cc68c4b8610VgnVCM2000002a0c10acRCRD>, נדלה בתאריך 3.3.19.

² רולאן בארת ומישל פוקו, מות המחבר, מיהו מחבר, תרגום: דרור משעני (תל-אביב: רסלינג, 2005).
³ "לא לייצוג של 'שפיטה' באירוויזיון מטעם ישראל", Drove.Me. (2019). מתוך: https://www.drove.com/campaign/5c44e67bff92f80001748e46?fbclid=IwAR368JNMqPT-Zei3ZPnt7X_KxszEzcZow6LoxR0f0KdhQzCIF1cRK5CYWc, נדלה בתאריך 3.3.19.

שלה. בסיכום, אבקש לענות על השאלה האם מדובר בפרפורמנס ש"מחלל קודש" כארגז כלים או כקידום מכירות.

היצירה – "קארמה בוליס": בין איקונוקלש לאיקונוקלזם

הקאבר והעיבוד של שפי לשיר Karma Police של להקת הרוק Radiohead, אותו יצרה יחד עם הצ'לנית ליאת סבא, הוא מעין גרסה "אתנית-ערבית מגניבה" לשיר, כפי שהגדירה זאת שפי בראיון עם בן שלו ב-2013.⁴ אם בשיר המקורי מככבים כלי נגינה קלאסיים ממסורת הרוק – הגיטרה החשמלית, גיטרת הבס התופים והקלידים⁵ – הרי שבגרסה של שפי בולטים (לצד הצ'לו) העוד והדרבוקה ממסורת המוסיקה הערבית. מלבד כלי הנגינה שיוצרים את הגוון הערבי של העיבוד, גם סגנון השירה של שפי מאופיין בסלסולים מן הזמר הערבי וכן במבטא ערבי בולט, וזאת על-אף שהיא שרה באנגלית. בשלוש הדקות הראשונות של השיר נשמר המקצב האיטי והרגוע בדומה למקור, אך לקראת הסיום משתנה המלודיה. הקצב גובר והדרבוקות מכתיבות את המקצב בליווי הצ'לו והעוד. קריאות של "יאללה", "היי" ו"איווה עלייך" מצטרפות למנגינה ולשירה שהולכות ומתרחקות מהביצוע המקורי ומקבלות אווירה של מעין "חפלה". גם בויכח-קליפ שהפיקו לשיר, שרובו מתרחש תוך נסיעה על עגלת "אלטע-זאכן" ולכן יחסית סטטי ורגוע, בשלב הזה נמצאות שפי, סבא והנגנים הנוספים ניב טייכמן ואורי דקל במרכז שוק הפשפשים ביפו כשהם מוקפים התקהלות של אנשים המוחאים כפיים בקצב ורוקדים לצלילי המוזיקה הערבית המקפיצה.⁶

הקליפ עצמו מצולם בדרום תל אביב וכאמור, בשוק הפשפשים ביפו. שכונות אלו עוברות בשנים האחרונות ג'נטריפיקציה ונמצאות על התפר שבין ישראלי-יהודי לערבי, בין ישן, מוזנח ובשוליים לבין מתחדש ו"מגניב". גם הבחירה בעגלת העלטה-זאכן ששמה נלקח מהיידיש ומקורה בתרבות יהודי מזרח אירופה, זאת על אף שהיא נהוגה במרחב הישראלי כיום בעיקר בפיהם של סוחרי החפצים המשומשים הערבים, מהווה חלק מהנוף המקומי המעורב מבחינה תרבותית ואתנית ולכן מתאימה לשילוב שיוצרת שפי בשיר ובקליפ כאחד - בין "מזרח" ל"מערב".

גם בקאבר שיצרה לאחר מכן לשיר Lithium של להקת Nirvana⁷ וכן בקאבר שלה ל-Pink של Aerosmith⁸ בולטים המאפיינים המוזיקליים הערביים וכך בהתאם גם הייצוגים של התרבות הערבית בקליפים. ב-Lithium כמו ב-Karma Police מככבים כלי הנגינה הערביים – העוד וכלי הקשה ממסורת המוזיקה הערבית. בנוסף, סממן ערבי בולט ביותר בקליפ הוא הנרגילה שמופיעה שוב ושוב כאביזר שמלווה את הזמרת. ב-Pink העיבוד מאופיין במצלול של מוזיקה ערבית אלקטרונית עכשווית. בקליפ זה מבטאת רקדנית בטן את הסממן הערבי המלווה. בשני הקליפים נראה ששפי הולכת "צעד קדימה" בהבניית דמותה של שפיטה בהשוואה ל-Karma Police. המבטא הערבי, התלבושות המנצנצות והצעקניות והמשחק המוגזם והגרוטסקי מסיטים את תשומת הלב מהעיבוד המוסיקלי אל הדמות המומצאת.

⁴ בן שלו, "למה רותם שפי מסלסלת את 'רדיוהד'", הארץ (2013). מתוך

<https://www.haaretz.co.il/gallery/music/premium-1.2015009>, נדלה בתאריך 3.3.19. להלן: שלו.

⁵ מוטי רגב, רוק, מוסיקה ותרבות, (תל אביב: דביר, 1994), 111.

⁶ שפיטה, Karma Police [Radiohead Cover], Youtube, (2013), 4:05-5:55. מתוך

<https://www.youtube.com/watch?v=t7Xt4ObtKas>, נדלה בתאריך 3.3.19.

⁷ שפיטה, Lithium [Nirvana cover], Youtube, (2015). מתוך

https://www.youtube.com/watch?v=a4Eo_eF2Dbk, נדלה בתאריך 3.3.19.

⁸ שפיטה - פינק - מצעד הגאווה 2016 תל אביב (מורן קריב רמיקס) [קאבר של להקת ארוסמית], Youtube, (2016).

מתוך <https://www.youtube.com/watch?v=ZRHKrH2UHyc>, נדלה בתאריך 3.3.19.

מאפיינים דומים לאלו ניתן למצוא בביצועים של שפיטה מהתכנית "הכוכב הבא לאירוויזיון". גם שם במרבית הופעותיה לקחה הזמרת קלאסיקות רוק כגון: You Oughta Know של הזמרת Alanis Morissette, Feeling Good (שהוקלט ב-1965 על ידי Nina Simmon), אבל זכה לגרסת קאבר של להקת הרוק הפופולארית Muse ב-2001, Crazy של Gnarls Barkley ו-Black Hole Sun של Soundgarden. לאורך התכנית ביצעה שפיטה גם מספר קאברים לשירים שאינם משתייכים בהכרח לסוגת הרוק, אך בהחלט נחשבים קאנוניים בסוגם – כך למשל I Did It My Way של Frank Sinatra מחד גיסא וכן Bootylicious של להקת Destiny's Child מאידך גיסא. גם בקאברים אלו שמרה שפיטה על הסגנון הערבי הן בעיבוד המוסיקלי של השירים הן בסגנון השירה ובמבטא שבו היא בחרה לשיר. ניתן לראות, אם כן, כי שפיטה משלבת שני סוגים של אופני ציטוט בהופעותיה: מצד אחד שימוש ביצירה בודדת – בכל אחת מהופעותיה היא יצרה גרסת קאבר לשיר קנוני יחיד, לרוב בשפה האנגלית המשוויה לתרבות המערבית, ומצד שני נטילת השראה (או ניכוס, ועל כך ארחיב בהמשך) ממערך תרבותי כולל תוך שימוש במאפיינים סגנוניים קבועים ומשותפים מן המוזיקה הערבית.

לאורך כל הופעותיה בתכנית נידונה בקרב השופטים, וכן בקרב המבקרים והקהל הרחב, השאלה האם מדובר במחווה או בפרודיה; האם ההופעה של שפיטה היא הצגה מוגזמת וחסרת טעם, ובמילותיו של מבקר התרבות ניב הדס:

שפיטה היא קודם כל זמרת גרועה שעושה מוזיקה איומה. גימיק שמתוקף הוואקום סביבו יצא מפרופורציה והתנחל בלב המיינסטרים של התרבות הישראלית. זה לא רק שהיא גרסה פלקטית נטולת סוכר, קפאין וחומרי טעם וריח של מוזיקה ערבית, או פרודיה שעושה עוול למקור; שפיטה היא ביזוי תרבותי – אין בה מאום מהעושר הצלילי, המלודיות המפותלות והוירטואוזיות הקולית והמתוזמרת שמאפיינים את המוזיקה הזאת. אם אנחנו בענייני ניכוסים על נגזרותיהם, איפה היא ואיפה, לצורך העניין, החיבור של דני סנדרסון עם תזמורת קול ישראל של זוזו מוסא ז"ל בשנות ה-70; או "מסך עשן", אלבומו של אריאל זילבר מ-1998 שכולו מחווה מלאת יראת כבוד למסורת המוזיקה הערבית הענפה. לפני שמבצעים פרודיה מן הראוי לדעת כיצד נשמע המקור. ומילא היתה מביכה רק בהקשר של המסמן והמסומן – הביצועים של שפיטה ל"פילינג גוד", שמוכר בעיקר בגרסה של נינה סימון, ול"קארמה פוליס" של "רדיוהד" הם עלבון לא רק למוזיקה הערבית – כאילו היא מסתכמת בהבעה גרונית מוגזמת בלבד: הן עלבון לקאברים ולפופ באשר הוא; ללא עיבודים שמתאימים לליבה המלודית של השירים, או חדשנות בשירה שתחרוג מהשטיק שבשמו הגיעה עד לגמר "הכוכב הבא לאירוויזיון". כן, הבנו, ערבים הוגים ב' במקום פ', אפשר להתקדם לאמירה קצת יותר מלהיבה?⁹

לאור דברים אלה, ניתן לשאול אם ההופעה של שפיטה היא למעשה ניכוס וביזוי של המוזיקה והתרבות הערבית וכן של מסורת הקאברים של תרבות הפופ, או שמא מדובר במחווה מוסיקלית ייחודית, שעושה כבוד למוזיקה הערבית, כפי שטען אסף אמדורסקי לאחר הביצוע של שפיטה לשיר Black Hole Sun: "עכשיו היה אקט מוזיקלי ששמים רגע את הפרודיה בצד ומתייחסים למוזיקה. לקחת משהו שהוא קלאסיקה של רוק, ממש קלאסיקה, שיר כמעט קדוש. שחטת אותו

⁹ ניב הדס, "והיא גם זמרת גרועה", הארץ (2019) https://www.haaretz.co.il/gallery/television/.premium-MAGAZINE-1.6932458?fbclid=IwAR2QgxQGRo_GSUBKV5MbDagbo_qZna9Sg7jt_JZhSz9X9iQ06mZTAX1epwg הונגש ב-3.3.19

במובן הטוב של המילה. בעיניי מה שאת עושה, את עושה כבוד למוזיקה ערבית כשאת עושה את הדבר הזה כפי שאת עושה אותו. זה לא מתוך לעג ואני חושב שהגיע לך כחול".¹⁰

במובן זה ניתן להשוות את השאלות שעולות סביב הפרפורמנס של שפיטה לשאלות שמעלים ברונו לאטור ופיטר וייבל בספרם, *Iconoclash - Beyond the Image Wars in Science, Religion and Art*. השניים גורסים כי בעוד שאיקונוקלזם הינו פעולה של הרס (פיזי או רעיוני), איקונוקלאש הוא למעשה פעולת הרס שמטרתה יצירת טרנספורמציה לטובת בניית אמירה חדשה באמצעות הדימוי הישן.¹¹ לפיכך, ניתן למקם על המתח שבין איקונוקלזם לאיקונוקלאש את שתי העמדות השונות של הדס ושל אמדורסקי ביחס ליצירה של שפי (בהשאלה כמובן); הדס גורס כי מדובר באיקונוקלזם – פגיעה במסורת המוזיקה הערבית, השטחנה וביזויה, וכן פגיעה במסורת הקאברים של הפופ. העמדה של אמדורסקי לעומת זאת כמו מבקשת לראות ביצירתה של שפיטה איקונוקלאש – יצירה בעלת ערך אמנותי שבבסיסה מחווה של כבוד והערכה הן ל"קדושת" שיר הרוק הקנוני והן למוזיקה הערבית באשר היא.

עם זאת, השאלה אודות האמירה החדשה שיצירתה של שפיטה נושאת נשארת מעורפלת, ואפשר לומר אפילו חסרה. כשנשאלה בראיון עם אפרת וכטל מהו המסר שתביא כשתעמוד על הבמה באירוויזיון היא ענתה: "שאפשר להיות משוחררים, אפשר להשתחרר מהעבר, אפשר לעשות כל אחד מה שהוא רוצה, מה שמרגיש לו בבטן, זה המסר שלי. ולאהוב! ולאהוב! או לשנוא. לשנוא זה גם סבבה".¹² בנוסף, בעוד שאין ספק לגבי הכבוד שרוכשת היוצרת לגרסאות המקור של הקאברים אותם היא מבצעת,¹³ הביקורת שמופנית כלפיה מתמקדת דווקא ביחסה כלפי המוסיקה והתרבות הערבית. נשאלת השאלה, אם רותם שפי היוצרת כל כך מעריכה מוסיקה ערבית, מדוע היא זקוקה לדמות פרודית וגרוטסקית? על מנת לנסות ולהבין האם מדובר במחווה, ציטוט, ניכוס או פרודיה כלפי המוסיקה והתרבות הערבית, יש להתבונן לא רק על היצירה המוסיקלית של שפי, אלא גם על הדמות שהיא עוטה על עצמה כיוצרת – שפיטה.

סימולקרה בתוך סימולקרה – שפיטה בתכנית הריאליטי

שפי בנתה לשפיטה סיפור חיים שלם, אם כי לא תמיד עקבי ולא לגמרי קוהרנטי. מדובר בזמרת בת 24 או כמעט 27. היא נולדה בדומבאי "שכונה בתוך דובאי [...]" לאמא בריאה בגוף אבל לא בנפש", "אבא היה חשפן" ולכן לא ראתה אותו הרבה. היא מספרת כי בגיל חמש נשלחה להופיע בקרוזים וכך הגיעה לאמריקה, וכבר לא שבה לביתה. לדבריה כיום היא מחזיקה "כפר" – הרמון של חמישים אלף גברים, כי "אצלנו זה עניין של מעמדות, אז כל מי שמחזיקה יותר גברים היא יעני יותר נחשבת".¹⁴ בראיון ב-TMI היא מספרת על ההגעה לישראל: "הגעתי לארץ בעקבות אהבה לבחור

¹⁰ שפיטה, "Black Hole Sun" 28.01.19, מתוך "הכוכב הבא לאירוויזיון 2019". *Mako* (2019). מתוך <<https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=775acbd460498610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vcmid=4aef05f2f2498610VgnVCM2000002a0c10acRCRD>>. נדלה בתאריך 3.3.19.

¹¹ Zentrum für Kunst und Medientechnologie Karlsruhe, *Iconoclash*, ed. Bruno Latour and Peter Weibel (Karlsruhe: ZKM; Cambridge, Mass, 2002) pp. 16-17.

¹² אפרת וכטל, אנשים: שפיטה: "אומרים לי שאני גזענית, הרשת גועשת ואני בבית עם פופקורן", *Mako* (2019), 11: 56, מתוך <<https://www.mako.co.il/tv-people/articles/Article-8aa64858167c861006.htm>>. נדלה בתאריך 3.3.19. להלן: וכטל.

¹³ ודוגמא מובהקת לכך עולה מתגובתה לדבריו של אסף אמדורסקי לאחר שביצעה את Black Hole Sun: "אני כל כך אוהבת מוזיקה, אני גדלתי על ה-90's... היום אני הגשמית חלום, I always wanted to do Black Hole Sun seriously. I always wanted to do Black Hole Sun. this is the first time that I did it here and thank you for appreciating it".

¹⁴ *Mako*, אנשים: שפיטה: "אומרים לי שאני גזענית, הרשת גועשת ואני בבית עם פופקורן", 3: 52, <<https://www.mako.co.il/tv-people/articles/Article-8aa64858167c861006.htm>>. הונגש ב-3.3.19.

שעבד כגון שלנו בחווה, וחשבתי שיהיו לנו חיים מדהימים פה בארץ. הוא תקע אותי בדירת ארבעה חדרים עם ארבעה שותפים בפלורנטין, אז ברחתי לפנטאהוז בנתניה. רציתי לחזור הביתה ולא נתנו לי כי חסמו לי את הדרכון, חשבו שאני טרוריסטית. התחלתי לעבוד פה ונעזרתי בכספים של הוריי".¹⁵

בראיון לבן שלו מ-2013, כשעוד התראיינה שפי בפני עצמה ולא בדמות של שפיטה, העידה על ההצלחה של Karma Police: "בחיים לא הייתי מנחשת שמהו שאני לקחתי בו חלק – סליחה שאני מורידה מעצמי – יגיע לכאלה מספרים".¹⁶ עוד אמרה באותו ראיון על לידתה של שפיטה: "אני אוהבת להיכנס לדמויות, ואם כבר אז עד הסוף". בסיום הראיון, כשנשאלה לגבי המשך הקריירה שלה שיתפה כי "הדמות מ'קארמה פוליס' תהיה שם, זה בטוח. עדיין לא תס זמנה. לא בא לי לעזוב אותה. היא עוד חדשה, היא עוד כיפית לי". נראה אם כן, שהדמות של שפיטה היא מעין "אלטר-אגו" לרותם שפי חסרת הביטחון וההערכה העצמית (בהשוואה לשפיטה האישה החזקה וחסרת הצניעות, שלא אכפת לה מה חושבים עליה ומטילה את מורתה על הכלל), שהייתה זקוקה לדמות של דיווה ערבית "להיכנס לתוכה" על מנת לפרוץ ולהצליח כזמרת. בהתאם, כשנשאלה על ידי ויטל בראיון ב-2019 "מי זאת רותם שפי?", הפעם התראיינה בדמותה של שפיטה בלבד, וענתה: "היא ניגשה אלי פעם, אמרה לי: 'היי שפיטה, בואי תפיקי אותי, יש לי חומרים'. אמרתי לה: 'מה זה הדבר הזה? תראי איך את נראית יא שבורה, יא פצועה, יא פגוזה'. בום! טרקתי לה ת'דלת בפרצוף ושניה לפני אמרתי לה 'תעשי טובה לעצמך, תעזבי את התחום, את לא אותנטית, את לא מוכשרת, אין לך כריזמה'".¹⁷

שפיטה למעשה החלה כ"דאחקה", כששפי עוד למדה ברימון. היא השתתפה באנסמבל "רדיוהד", ולמרות שלא ביצעה במקור את הקאבר ל-Karma Police באנסמבל, הייתה מסלסלת את משפט הפתיחה של השיר להנאתה, "סתם בשביל הצחוק".¹⁸ עם זאת, ככל שהמהתלה הלכה וצברה הצלחה, כך הזמרת המקורית והמצליחה פחות, שמאחורי הדמות נדחקה הצידה ופינתה את הבמה כולה לשפיטה. כשזו הגיעה כמשתתפת ב"כוכב הבא לאירוויזיון" נחשפה לקהל הרחב הדמות הקומית של "הדיווה הערבייה", דמות מוקצנת וגרוטסקית, שמדברת ומתנהגת בצורה נטולת כל תקינות פוליטית, שמערערת על דיכטומיות וגבולות ברורים ושמסרבת בתוקף "לצאת מהדמות" לא משנה מה קורה.

כמו היצירה המוזיקלית שלה, כך גם הדמות של שפיטה מערערת על דיכטומיות בין מערבי למזרחי, גבוה לנמוך, פרודי לרציני ובין בדיון למציאות. אחת הסיבות אולי שהיא זכתה לכינוי "אמנית רב-תחומית" הוא שהפרפורמנס שלה קשה להגדרה ברורה. מצד אחד מדובר בדמות גרוטסקית שבקלות הייתה יכולה לככב ב-"ארץ נהדרת" (ולא בכדי החיקוי שזכתה לו בתכנית הסאטירה כל כך דומה למקור). מצד שני, חלק מהעיבודים המוסיקליים שלה נטולי הומור ומלאי אהבה למוסיקה.¹⁹ כבר באודישן שלה ל"הכוכב הבא לאירוויזיון" השופט והזמר בן-אל תבורי

¹⁵ TMI, שפיטה "מי אתם שתגידו לי מה אני מגחיכה ומה לא?". <http://tmi.maariv.co.il/celebs-news/Article-684575>, הונגש ב-3.3.19.

¹⁶ הארץ, למה רותם שפי מסלסלת את "רדיוהד", <https://www.haaretz.co.il/gallery/music/.premium-1.2015009>, הונגש ב-3.3.19.

¹⁷ Mako, אנשים: שפיטה: "אומרים לי שאני גזענית, הרשת גועשת ואני בבית עם פופקורן", 2:19, <https://www.mako.co.il/tv-people/articles/Article-8aa64858167c861006.htm>, הונגש ב-3.3.19.

¹⁸ שלו.
¹⁹ למשל הרגע בתכנית שבו החלה לדמוע לאחר שביצעה את Black Hole Sun בו חשפה אלמנט אחר שלא אופייני לשפיטה כששיתפה שמאז ומעולם חלמה לבצע את השיר עם רביעיית כלי מיתר וכי הרגע הזה הוא הגשמת חלום מבחינתה.

התקשה להבין אם מדובר באודישן אמיתי או "שעובדים עליו" וקרן פלס ביטאה את הבלבול שלה מהדמות באמרה "אלוהים יש לי צרבת, אני מאוד מבולבלת מהשיחה".²⁰ כך גם שאלות כגון: האם מדובר בפרודיה או במחווה מכבדת? והאם מדובר ב"דאחקה" או באמירה אמנותית חשובה? המשיכו ללוות את השופטים לאורך התכנית. ניתן לראות זאת למשל בדיון שהתקיים בין השופטים בן-אל תבורי לאסף אמדורסקי לאחר הביצוע שלה ל-Black Hole Sun, וכן לאחר הביצוע שלה ל-Crazy כאשר בן-אל תבורי העלה את החשש שהשופטים וצופי האירוויזיון לא יבינו את הדמות שלה. שירי מימון בתגובה גרסה כי שפיטה מביאה מסר, כי היא מעוררת משהו ו"זה מה שחשוב" וכי המבטא הערבי שלה "גם כן מייצג את ישראל".²¹

כאמור, הפרפורמנס של שפיטה מערער על ההפרדות הז'אנריות הברורות בין תחרות רצינית לפרודיה – בין מופע שמטרתו להצחיק לתכנית ריאליטי שלרוב אמורה לרגש. אך לא פחות מכך שפיטה מערערת על הז'אנר של תכנית-ריאליטי בכך שהיא הופכת את הסדר המוסכם שבין אשליה לבין מציאות. בספרו *סימולקרות וסימולציה* קובע הפילוסוף הצרפתי ז'אן בודריאר כי המציאות בה אנו חיים היום היא "היפר-מציאות" – כזו שהיטשטשה בה כל הבחנה בין הממשי לבין הדימויים השונים שאמורים לייצג אותו. בהיפר-מציאות שכזו, בה אובדת ה"אמת", מתפקדות תכניות ריאליטי כסימולקרות טהורות, כלומר כדימוי שאין לו מסומן בממשות אך הוא מבקש לייצר מציאות חלופית שזוכה לקדימות על הממשות. תכניות הריאליטי מטשטשות את ההבדל המובהק שבין מציאות לדימוי, ומערבבות את השניים יחד בצורה שלא ניתן להפריד ביניהם עוד.²² ניתן לראות זאת בתכנית "הכוכב הבא לאירוויזיון" – תכנית שבה מתחרים "אנשים אמיתיים", שלכאורה אינם שחקנים, אשר קובעת ומעצבת את המציאות בבחירת הזוכה בתחרות שייצג את ישראל באירוויזיון, אך לא בלי התערבות מובהקת של יוצרי הדימוי – ההפקה מאחורי הקלעים, הצלמים והעורכים, האולפן, וכן בעלי התפקידים על המסך כגון המנחים והשופטים ואף הקהל באולפן.

הסדר המדומיין שיוצרת תכנית הריאליטי מייצרת מוסכמה לפיה המתחרים הם "אנשים אמיתיים" ובכך יוצרת לא רק אשליה של מציאות אלא גם מציאות חלופית ממשית שבה הדימוי – הריאליטי, מקבל קדימות על המציאות. כהוכחה לכך ניתן לראות את הדיאלוג שניהלו אסי ורותם לאחר ששפיטה לא צברה מספיק אחוזים על מנת לעבור את האודישן הראשון. רותם הסבירה לאסי כי צריך לעזור לקהל להבין את שפיטה ולהתחבר אליה ושזהו תפקידם, ולפיכך "עשו לה סייב" – כלומר כסוכני ההפקה הם דאגו לכך שהיא תשתתף בתכנית למרות שלא זכתה לכך לפי חוקי המשחק.²³ גם ההצלחה של שפי לאחר הגעתה לתכנית בהשוואה לזו שהייתה חסרה לה קודם לכן היא הוכחה שהדימוי בעולם הפוסט-מודרני אכן מייצר מציאות וקודם לממשות.

²⁰ הכירו את שפיטה 27.11.19, מתוך "הכוכב הבא לאירוויזיון 2019". Mako (2019) 4:00. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=e332d10db8557610VgnVCM2000002a0c10acRCD&vcid=26385aff9f657610VgnVCM2000002a0c10acRCD>. נדלה בתאריך 3.3.19.

²¹ שפיטה, "Crazy", 9.2.10, הכוכב הבא לאירוויזיון. Mako (2019) 3:58. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=775acbd460498610VgnVCM2000002a0c10acRCD&vcid=4aef05f2f2498610VgnVCM2000002a0c10acRCD>. נדלה בתאריך 3.3.19.

²² ז'אן בודריאר, *סימולקרות וסימולציה*, תרגום: אריאלה אזולאי, הקיבוץ המאוחד, 2007, עמ' 8-10, 12, 17-18, 38-33.

²³ שפיטה, "You Oughta Know" 27.11.18. הכוכב הבא לאירוויזיון 2019. Mako (2019) 3:15. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=e332d10db8557610VgnVCM2000002a0c10acRCD&vcid=26385aff9f657610VgnVCM2000002a0c10acRCD>. נדלה בתאריך 3.3.19.

למעשה, ניתן לומר ששפיטה גם היא מעין סימולקרה – טשטוש והאחדה בין רותם שפי היוצרת המשותפת לדמות הבדויה שמגיעה להתחרות בתכנית כ"שפיטה" כך שלא ניתן לקבוע עוד את הגבול בין השתיים בכל מה שנוגע לנקודת המבט של הצופים והקהל. בראיון ב"וואלה" העניקה שפיטה לגיטימציה למעשה זה בקביעה כי "כל האמנים באשר הם - קצת מחופשים. אתם לא רואים את זה כי אתם מאמינים ללבוש הרגיל שלהם. אפילו [...] כל הפאנל של השופטים של 'הכוכב הבא' - קצת מחופשים".²⁴ בתוך תכנית הריאליטי אם כן, מתפקדת שפיטה כסימולקרה בתוך סימולקרה. במבט ראשון, נראה כי כדמות בדויה שפיטה מערערת על אשליית האמת ושוחטת את המוסכמה המקודשת (והאשלייתית) הזו שתכנית הריאליטי מבקשת ליצור. אך למעשה, דווקא ההתקבלות של דמות כמו שפיטה בתכנית וקידומה על ידי ההפקה בעצם מייצרים מצב עניינים חדש שבו "האמת" איננה עוד הערך המקודש ביותר (אפילו אם הדבר היה רק לכאורה). היחס לו זכתה שפיטה מהפקת התכנית קובע כי יצירת עניין ו"שוואו" חשובים יותר לא רק מאמירה אלא גם מכנות ואוטנטיות. לא זו אף זו, המקום המרכזי שתפסה שפיטה בתכנית מלמד כי בעולם הבידור, כמו בעולם האמנות, החל מהתקופה המודרנית, ערכו של החידוש והמרד בסדר הישן הוא הערך החשוב ביותר,²⁵ שבימינו מתעלה אפילו על ערכה של האיכות; אם לפני מספר שנים תכניות ריאליטי היוו בידור מסוג חדש ויוצא דופן שהפר את הסדר הישן, הרי שהיום החידוש הוא דווקא להמציא דמות בדויה ובכל מחיר שיעלה – לא "לצאת ממנה".

כמי שמשחקת דמות בדויה גם מעבר להופעותיה ולקליפים שהיא מפיקה, שפיטה לא לבד. לא בכדי היא זכתה להשוואות לא אוהדות במיוחד ל"דודו פארוק", גם הוא דמות בדויה של ראפר מזרחי-ערס שיצר אורי קמאי.²⁶ כמו שפיטה גם דודו פארוק קיבל מצד אחד אהדה רבה והפך לאליל הנוער, ומצד שני ספג ביקורת רבה הן בשל מסריו השוביניסטיים והאלימים והן בשל שימור הסטיגמה של דמות המזרחי הערס אשר גברים מזרחיים רבים מנסים להיפתר ממנה כבר שנים רבות. גם במקרה של פארוק כמו במקרה של שפיטה מרחפת סביבו השאלה האם מדובר בסאטירה ביקורתית "עם אמירה" או בגימיק שמטרתו קידום מכירות אישי, פרסום והצלחה. אך מעל לנקודות דמיון אלו, אין ספק כי הרבה מהביקורת שהוטחה כלפי השניים נעוצה בהקשר החברתי המקומי-ישראלי במסגרתו הם פועלים; בקבוצת האוכלוסייה הפריווילגית אליה הם משתייכים בהשוואה לקבוצת המיעוט אשר את תרבותה הם "מנכסים" לטובת רווח והון אישי. החלק הבא של חיבור זה יגע בדיוק בהקשרים אלו על מנת להשלים את ניתוח הפרפורמנס של שפיטה והקריאות לצנזורה.

"אומרים מלא דברים: גזענית, אומרים לי מנכסת תרבות"²⁷

במאמר שכתבו אינס אליאס ורג'אא נטור ב"הארץ", ביקרו השתיים את ההשוואה ששימרו השופטים בין שפיטה לנטע ברזילי, זוכת העונה הקודמת של התכנית וזוכת האירוויזיון של 2018. לדידם, בעוד שנטע ברזילי "הביאה את עצמה", שפי הביאה "דמות מלעגה, מאומצת מאוד וחסרת עומק של זמרת ערבייה נטולת מודעות עצמית [...] מדברת אנגלית עילגת עם ע' גרונית כמעט בכל

²⁴ שגיא בן נון, "שפיטה: 'אני גזענית? בזכותי אנשים נחשפו למוזיקה ערבית'", וואלה תרבות (2019). מתוך <https://e.walla.co.il/item/3218196> נדלה בתאריך 3.3.19.

²⁵ ין מוקזיובסקי בספרו פונקציה, נורמה וערך אסתטיים כעובדות חברתיות קובע כי המרד הוא אינהרנטי לקיומה של האמנות מפני שנורמות אמנותיות מתממשות למעשה כשהן מופרות. לדידו האמנות כולה בנויה מקביעת נורמות והפרכתן וחוזר חלילה.

²⁶ צליל הופמן, "שאת אפ" Mako (2019). מתוך <https://www.mako.co.il/music-Magazine/specials/Article-02ff96526b5861006.htm> נדלה בתאריך 3.3.19.

²⁷ וכטל, 0:4

מילה, גם היכן שלא צריך, והדברים שהיא הכי אוהבת הם גברים וקניות".²⁸ לדידן, במציאות הישראלית של 2019 נשים ערביות ומזרחיות זוכות לייצוג נמוך מאוד ב"מיינסטרים" הישראלי ואינן זוכות לאהדה על היצירה שלהן. בעוד נשים השייכות למגזרים אלו חוות אפליה, דיכוי ואף השפלות, שפיטה נוכחת ונשמעת בלב ה"מיינסטרים" ואף זוכה להכרה ואהדה בדיוק על אותם מאפיינים סטריאוטיפיים. בהתאם לאופן בו הוגדרה תכנית הריאליטי קודם לכן, השתיים טוענות כי השיח שמתקיים בין השופטים משרטט את גבולות השיח התרבותי וקובע מה נחשב לתרבות ראויה ומה לא. כך, תרבות ושירה ערבית אינן נחשבות תרבות ראויה, אבל החיקוי הפרודי שלהן דווקא כן. כניסתה של שפיטה ל"כוכב הבא לאירוויזיון" אם כן, מבוססת על ההנחה שהגחכה של התרבות הערבית "עוברת מסך", ושהיחס הגזעני והמתנשא של הרבה מהישראלים לתרבות הערבית אפשר לשפי להיכנס עם שפיטה למרכז הקונצרט הציבורי-תקשורתי.

אכן, קשה שלא לראות את ההיבטים האוריינטליסטיים בייצוג של שפיטה כפי שהגדירם אדוארד סעיד בספרו המכונה "אוריינטליזם". סעיד טען בספרו כי האוריינטליזם הוא שיח של שיוצר המערב בו הוא מגדיר, מעצב ואפילו יוצר את האוריינט על דרך הניגוד והבלטת ההבחנה בין האוריינט (המזרחי) לאוקסידנט (המערבי). כך המערב מגדיר את עצמו מול אותו "אחר אולטימטיבי" באופן שמאפשר לו לשמר את עליונותו על האוריינט ומתוך עמדה שנעוצה בהקשר פוליטי כוחני. לפי סעיד כל מי שמבקש לייצג את האוריינט מאמץ לעצמו קול נרטיבי, מבנה דימויים ומוטיבים, באמצעותם הוא פונה אל הקורא (או הצופה), מכליל את האובייקט, מייצג אותו ומדבר בשמו. ייצוגים כאלה של הערבי, לדידו, כפי שהם באים לידי ביטוי במדיה הפופולארית, פעמים רבות הינם סטריאוטיפיים, מכלילים, מגמתיים וקריקטוריים.²⁹

הדיכטומיות הברורות של סעיד בין האוריינט לאוקסידנט הן נזילות ומורכבות יותר בהקשר הישראלי. אך אין ספק ששפי, אפילו שהיא בת לאם ממוצא תימני, משתייכת להגמוניה הישראלית-יהודית, ששנים השיח השולט בה הוא כזה המגדיר את התרבות היהודית-אשכנזית-מערבית כנעלה על זו הערבית. בסופו של דבר, האופן שבו מבנה שפי את הייצוג של שפיטה תואם במידה רבה את ההגדרה של סעיד לאוריינטליזם. אמנם כדבריה, היא אכן חיה בתוך מרחב שהקול הערבי נמצא בו: "גדלתי בכרמיאל. כל בוקר הייתי שומעת את המואזין של מגידל כרום", אך זהו מרחב שברובו התרבות הערבית עודנה מודרת ולרוב היא נתפסת או כנחותה בהקשר המזרחי-אשכנזי או כתרבות של אויב בהקשר הישראלי-פלסטיני. מרבית הישראלים אינם בקיאים במוזיקה הערבית ובתרבות הערבית העשירה שמקיפה אותם ומתקיימת בסביבתם. לא בכדי, שפיטה מעוצבת כדמות מגוחכת וגרוטסקית, שטחית וחסרת עומק, כשהסממנים הערביים שבדמותה הם בעיקר המבטא הערבי המוקצן והדיבור העילג. אין זה מפתיע, אם כך, שגם ייצוגי התרבות הערבית בוידאו-קליפים של שפיטה מסתכמים בסופו של דבר בדימויים סטריאוטיפיים: רקדנית בטן, תלבושות צבעוניות ומנצנצות ונרגילה.

לאור זאת, אני סבורה כי יש אמת רבה בטענותיהן של אינס אליאס ורג'אא נטור כי שפי "יוצרת חיבור לתרבות הערבית והמזרחית רק מנקודת מבט חיצונית, שנמצאת "מעל הדברים", לא בתוכם. היא לא מתעכבת לרגע על שאלות של זהות, אלא מייצרת מעין זהות אלטרנטיבית,

²⁸ אינס אליאס ורג'אא נטור, "שפיטה היא תמצית הגזענות הישראלית", הארץ (2019). מתוך https://www.haaretz.co.il/gallery/television/premium-MAGAZINE-1.6932458?fbclid=IwAR2QgxQGRo_GSUBKV5MbDagb0_qZna9Sg7jt_JZhSz9X9iQ06mZTAX1epwg
> נדלה בתאריך 3.3.319. להלן: אליאס ונטור.
²⁹ אדוארד סעיד, "אוריינטליזם", תרגום: עתליה זילבר. (תל אביב, עם עובד, 2000). עמ' 12, 19-20, 26, 250-251.

היברידית וחסרת מקור מהסוג שאליו שואפים השופטים בתכנית".³⁰ בהתאם לכך, גם התגובות של שפיטה להאשמות בגזענות ובניכוס תרבות היו מהסוג המשטיח והמטאטא, שלא מתעכב על הדברים ובוחן אותם לעומקם: "שחררו את המזרחים אשכנזים. תבינו שהיום אתם לא אשכנזים או מזרחים, אתם ישראלים, ומה זה להיות ישראלי? זה להיות מלא דברים, חאלס 2019 it's. חאלס לסחוב את העול של ההורים שלכם [...] מה יותר כיף מלקבל שואו שהוא נטו פאן והוא נטו בידור. ו-וואלה, אני זמרת חבל על הזמן גם".³¹

אולי יטיב לתאר את חוסר הרגישות התרבותית והפוליטית שבייצוג של שפיטה, החיקוי לו זכתה בארץ נהדרת, שגם הוא סוג של ציטוט של ציטוט – מחווה סאטירית אך בלי ספק מפרגנת - כזו המאששת את כניסתה של שפיטה ללב הקונצנזוס הציבורי. במסגרת החיקוי של שני כהן לשפיטה אמרה הדמות הבדויה: "איל, אני שמעתי שגרמניה שולחת דמות של יהודיה עם אף מצחיק ושטרות שקוראים לה ריביתה". בתגובה ענה לה המנחה איל קיציס: "כן, זה נשמע ממש גזעני וחסר טעם".³² באמצעות ההשוואה להקשר הגרמני-יהודי, שנתפס בחברה הישראלית כנושא רגיש ומקודש ממש, הטקסט של "ארץ נהדרת" חושף את חוסר הרגישות התרבותית שביצירת דמות קריקטורית ערבית בהקשר הישראלי, הקשר שבתוכו הערבים הם המיעוט שסובל מיחס מכליל וגזעני והיהודים הם דווקא ההגמוניה.

במאמרו טוענות אליאס ונטור כי סיבה נוספת לכך שהשופטים כל כך אהבו את שפיטה היא שהיא אפשרה להם, ולו לרגע קט, לצאת מה"כלא" של התקינות הפוליטית שהם כלואים בו. העובדה ששפיטה מרשה לעצמה להתנהג בוולגריות (עוד סטריאוטיפ שהודבק למזרחיים ולערבים), נתנה גם להם לגיטימציה להתנהג כמו מזרחים או ערביים לכאורה, ולצעוק זה לזה "Shut Up" במבטא ערבי עם ע' גרונית. הדבר ניכר גם בביקורת של שירי מימון שהוזכרה לעיל כי הדבר החשוב הוא ששפיטה מעוררת עניין ולכן זה בסדר מבחינתה אם השופטים והקהל של האירוויזיון יכעסו, ישתוממו או יצחקו לדמותה של שפיטה.

ניתן לראות אם כן כי הדיון סביב שפיטה מפגיש עמדות ליברליות ופולרליסטיות עם הדרישה השמרנית לכאורה לצנזורה. כך, בחודש האחרון הנהלת המכללה האקדמית תל אביב יפו החליטה לבטל הופעה של הזמרת לאור מחאה שערכו סטודנטים במכללה יחד עם נציגים תושבי יפו. כנגד ההופעה מחה הסטודנט אמיר חבקין: "הזייה מוחלטת, ניתוק מושלם, גועל נפש. כאילו המכללה לא נמצאת בלב אוכלוסייה ערבית. כאילו לא נכתבה מילה אחת בשבועות האחרונים על הגזענות והניכוס התרבותי של הזוועה הזאת. תתביישו". סטודנט אחר, פחרי סעיד, כתב: "כמי שבסיטואציה הזאת התרבות שלו היא מקור הלעג בסיפור אקבל את זה כפוגעני, מגעיל וגזעני — שלא לדבר על וולגרי ומצית".³³ ההחלטה לבטל את ההופעה, שהגיעה על רקע אמירות כגון אלו, אולי מלמדת על מידה של רגישות חברתית וקשב של הנהלת האוניברסיטה כלפי עמדות הסטודנטים אך נראה שהיא גם ביטוי לכך שהיום הערך המקודש ביותר שאסור לחלל דווקא בשם הליברליזם הוא רגשות הפרט. בנוסף אפשר שהדבר מלמד גם על ההקשרים החברתיים שבגינם, גם אם לא באופן מודע, שפיטה נולדה; תרבות שמצד אחד "מקדשת" את החידוש ואת חילול הקודש,

³⁰ אליאס ונטור.

³¹ וכטל, 20: 9.

³² "שפיטה על החיקוי ב'ארץ נהדרת': 'עשיתי סיליקון בדיוק בשביל זה'", Mako (2019). 38: 1, מתוך <https://www.mako.co.il/tv-erez-nehederet/season16-articles/Article-9d1462cb2a861006.htm> נדלה בתאריך 3.3.19.

³³ איתי שטרן, "בעקבות מחאת הסטודנטים: בוטלה הופעה של שפיטה באקדמית תל אביב-יפו", הארץ (2019) מתוך: <https://www.haaretz.co.il/gallery/music/eurovision/1.6962872> נדלה בתאריך 3.3.19.

אך מן הצד האחר דווקא בשם ערכים פלורליסטיים ורגישות תרבותית הולכת וגוברת בה מגמה של השתקה והשטחה של השיח, כי אסור לומר שום דבר שאינו "Politically Correct".

אז מה המסר בעצם? - סיכום

בחיבור זה ביקשתי לברר מה עומד מאחורי הדמות הבדויה של שפיטה כפי שיצרה רותם שפי. את הדיון הנחתה השאלה מדוע הפרפורמנס של שפיטה עורר סערה ציבורית שהגיעה עד כדי צנזור הופעתה במכללה האקדמית תל-אביב יפו. על מנת לענות על שאלה זו בחרתי לנתח את הפרפורמנס של שפיטה באמצעות ארבעת המרכיבים של המרובע האסתטי: היצירה, היוצרת, הצופים וההקשר החברתי. תחילה, טענתי כי היצירה מצטטת שתי מסורות מוסיקליות שונות (הרוק המערבי והמוסיקה הערבית) בשתי דרכים שונות - האחת באמצעות מחווה ליצירה בודדת על פי מסורת הקאבר של תרבות הפופ, והשנייה ניכוס מערך תרבותי שלם סטראוטיפי באמצעות אימוץ הסגנון הערבי בשירה ובעיבודים המוסיקליים. לאחר מכן ניתחתי את ההיבטים האייקונוקלסטיים והאייקונוקלשיים בפרפורמנס של שפיטה דרך שתי עמדות מנוגדות המייצגות פרשנויות רווחות ליצירתה - האחת מצד השופט אסף אמדורסקי הרואה בפרפורמנס יצירה שהיא מחווה מלאת כבוד למוסיקה הערבית והשנייה מצד המבקר ניב הדס אשר טען כי מדובר בביזוי תרבותי הן למוסיקה הערבית הן למסורת הקאבר של תרבות הפופ. בחלק השני של החיבור בחנתי את הדמות הבדויה של שפיטה תוך התחקות אחר האופן שבו היא הומצאה על ידי שפי וכן תוך התחקות אחר הופעתה. טענתי כי אחת הסיבות לסערה שמעוררת שפיטה היא העובדה שהיא מערערת על דיכטומיות חברתיות בכלל ובפרט על זו שבין מציאות לאשליה. לדידי, בתוך ההיפר-מציאות של ימינו, שפיטה מתפקדת כמעין סימולקרה בתוך סימולקרה אשר מערערת על אשליית המציאות אותה מבקשת תכנית הריאליטי לייצר. בכך, שפיטה משרטטת מהלך דומה בתחום הבידור לזה שמתרחש בעולם האמנות - מרד בנורמות הקודמות בכדי ליצור דבר מה חדש. בחלק האחרון הצגתי את ההקשרים החברתיים והפוליטיים שהיוו טריגר מרכזי בקריאה לצנזר את שפיטה - ההצגה הגרוטסקית והשטחית שלה את התרבות הערבית והמזרחית על מנת לצבור הון ורווח אישי. בחלק זה התייחסתי גם לאופן שבו מורדת שפיטה בתרבות התקינות הפוליטית והראיתי כיצד הקריאה לצנזורה קשורה במגמה הליברלית הנוכחית המקדשת את רגשות הפרט והרגישות התרבותית.

לאור ניתוח זה, ברצוני לטעון כי אפשר למצוא מסרים מעניינים, מחדשים ובעלי ערך חברתי ביצירתה של שפיטה. דוגמא אחת לכן היא החיבורים והמפגשים המוסיקליים שהיא יוצרת בין מסורות מוסיקליות ותרבותיות שונות. בהתאם, ייתכן ששפיטה הומצאה על ידי רותם שפי תחילה בצורה תמימה, מתוך אהבה גדולה למוסיקה ומתוך צורך באלטר-אגו של דמות "גדולה מהחיים" ש"לא שמה על אף אחד", על מנת להצליח לממש את כישוריה המוסיקליים ואת יכולות ההופעה שלה. עם זאת, ואולי דווקא בגלל זאת, עולה התמונה כי מאחורי הדמות של שפיטה לא עומדת אמירה מתוכננת, מחושבת, ביקורתית ומורכבת במיוחד. ממה שהיא מעידה על עצמה, שפיטה מבקשת בעיקר "לתת שואו" ו"לעשות פאן", כלומר לבדר בפרפורמנס שלה. מדבריה ביחס להאשמות כלפיה עולה שהמסר החתרני ביותר שהיא נושאת הוא "לא לשים על אף אחד". אפשר כי זהו מסר חתרני או ביקורתי במידת מה, בתוך עולם שבו התרבות השלטת היא התקינות הפוליטית, אך אין ספק שמסר זה בהקשר של שפיטה כרוך במחירים - פגיעה באוכלוסיות שבאופן יחסי מודרות מהמיינסטרים וסובלות מגזענות ומייצוגים סטריאוטיפיים. הסיפור של היוצרת על הולדתה של שפיטה במקביל לכישלון ניסיונות הפריצה של שפי עצמה, מזמנים את הפרשנות כי

שפיטה, על כל חילול הקודש שהיא טומנת בחובה, משמשת את שפי למטרות "קידום מכירות" יותר משהיא מתפקדת כ"ארגז כלים". בכך לתפיסתי, מתמסמס דיון מורכב ומעניין שיש בכוחה ובפוטנציאל של הדמות והיצירה לעורר סביב שאלות אקטואליות של זהות, מפגש תרבויות, מציאות מול ייצוג ועוד.

ביבליוגרפיה:

- אליאס, אינס, ונטור רג'אא, "שפיטה היא תמצית הגזענות הישראלית", *הארץ* (2019). מתוך https://www.haaretz.co.il/gallery/television/.premium-MAGAZINE->1.6932458?fbclid=IwAR2QgxQGRo_GSUBKV5MbDagb0_qZna9Sg7jt_JZhSz9X9iQ06mZTAX1epwg נדלה בתאריך 3.3.19.
- בארט, רולאן ומישל פוקו. *מות המחבר, מיהו מחבר*. תורגם על ידי דרור משעני. (תל-אביב: רסלינג, 2005).
- בודריאר, ז'ן, *סימולקרות וסימולציה, 1929-2007*. תורגם על ידי אריאלה אזולאי. (תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, תשס"ז).
- בן נון שגיא, "שפיטה: 'אני גזענית? בזכותי אנשים נחשפו למוזיקה ערבית'", *וואלה תרבות* (2019). מתוך <https://e.walla.co.il/item/3218196> נדלה בתאריך 3.3.19.
- הכירו את שפיטה 27.11.19, מתוך "הכוכב הבא לאירוויזיון 2019". *Mako* (2019) 4:00. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=e332d10db8557610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vcid=26385aff9f657610VgnVCM2000002a0c10acRCRD> נדלה בתאריך 3.3.19.
- וכטל, אפרת, "אנשים: שפיטה: 'אומרים לי שאני גזענית, הרשת גועשת ואני בבית עם פופקורן'", *Mako* (2019), 11:56, מתוך <https://www.mako.co.il/tv-people/articles/Article-8aa64858167c861006.htm> נדלה בתאריך 3.3.19.
- מוקזיובסקי, ין, *פונקציה, נורמה וערך אסתטיים כעובדות חברתיות*. תורגם על ידי נירה צפירי. (תל-אביב: הקיבוץ המאוחד וספריית פועלים, 1983).
- סעיד, אדוארד ו., *אוריינטליזם, 1935-2003*. תורגם על ידי עתליה זילבר. (תל אביב: עם עובד, 2000).
- רגב, מוטי, *רוק, מוזיקה ותרבות*, (תל אביב: דביר, 1994).
- שטרן, איתי, "בעקבות מחאת הסטודנטים: בוטלה הופעה של שפיטה באקדמית תל אביב-יפו", *הארץ* (2019). מתוך <https://www.haaretz.co.il/gallery/music/eurovision/1.6962872> נדלה בתאריך 3.3.19.
- שלו, בן, "למה רותם שפי מסלסלת את 'רדיוהד'", *הארץ* (2013). מתוך <https://www.haaretz.co.il/gallery/music/.premium-1.2015009> נדלה בתאריך 3.3.19.
- שפיטה, Karma Police [Radiohead Cover], *Youtube* (2013), 2:55-4:05. מתוך <https://www.youtube.com/watch?v=t7Xt4ObtKas> נדלה בתאריך 3.3.19.

שפיטה, [Nirvana cover] Lithium, Youtube (2015) מתוך https://www.youtube.com/watch?v=a4Eo_eF2Dbk נדלה בתאריך 3.3.19.

שפיטה, פינק - מצעד הגאווה 2016 תל אביב (מורן קריב רמיקס) [קאבר של להקת ארוסמית'], Youtube (2016), מתוך <https://www.youtube.com/watch?v=ZRHKrH2UHyc> נדלה בתאריך 3.3.19.

שפיטה, "28.01.19 Black Hole Sun", מתוך "הכוכב הבא לאירוויזיון 2019". Mako (2019). מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=775acbd460498610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vc=mid=4aef05f2f2498610VgnVCM2000002a0c10acRCRD> נדלה בתאריך 3.3.19.

שפיטה, "9.2.10 Crazy", הכוכב הבא לאירוויזיון. Mako (2019). 3:58. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=775acbd460498610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vc=mid=4aef05f2f2498610VgnVCM2000002a0c10acRCRD> נדלה בתאריך 3.3.19.

שפיטה, "You Oughta Know" 27.11.18. הכוכב הבא לאירוויזיון 2019. Mako (2019). 3:15. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=e332d10db8557610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vc=mid=26385aff9f657610VgnVCM2000002a0c10acRCRD> נדלה בתאריך 3.3.19.

"שפיטה על החיקוי ב"ארץ נהדרת": "עשיתי סיליקון בדיוק בשביל זה", Mako (2019). 1:38. מתוך <https://www.mako.co.il/tv-erez-nehederet/season16-articles/Article-9d1462cbae2a861006.htm> נדלה בתאריך 3.3.19.

"סיכום העונה של שפיטה" 19.2.19. הכוכב הבא לאירוויזיון 2019. Mako (2019). מתוך <https://www.mako.co.il/tv-the-next-star/video?subChannelId=6384fbbfb34b8610VgnVCM2000002a0c10acRCRD&vc=mid=fafd1cc68c4b8610VgnVCM2000002a0c10acRCRD> נדלה בתאריך 3.3.19.

"לא לייצוג של "שפיטה" באירוויזיון מטעם ישראל", Drove.Me (2019). מתוך https://www.drove.com/campaign/5c44e67bff92f80001748e46?fbclid=IwAR368>JNMqPT-Zei3ZPnt7X_KxsysEzcZ0w6LoxR0f0KdhQzCIF1cRK5CYWc נדלה בתאריך 3.3.19.

Zentrum für Kunst und Medientechnologie Karlsruhe. *Iconoclash*. Edited by Bruno Latour and Peter Weibel. Karlsruhe: ZKM ; Cambridge, Mass, 2002.